

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sairaanhoitajakoulutus

Sanni Häyriinen
Janita Kähkönen

KOULUKIUSAAMISEN TUNNISTAMINEN, SEN ENNALTAEHKÄISY JA SIIHEN PUUTTUMINEN – POSTERISARJA YLÄKOULULAISILLE

Opinnäytetyö
Lokakuu 2021

OPINNÄYTETYÖ
Lokakuu 2021
Sairaanhoitajakoulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600

Tekijät
Sanni Häyrinen ja Janita Kähkönen

Nimeke
Koulukiusaamisen tunnistaminen, sen ennaltaehkäisy ja siihen puuttuminen – posterisarja yläkoululaisille

Toimeksiantaja
Kontiolahden koulu

Tiivistelmä

Kiusaaminen on vakava ja huolestuttava ilmiö. Se aiheuttaa paljon kauaskantoisia ja kielteisiä seurauksia lasten sekä nuorten kehityksessä. Kiusaaminen on tahallista sekä toistuvasti yhteen ja samaan henkilöön kohdistuvaa harmin tai haitan aiheuttamista. Tämän vuoksi kiusaamisen havaitseminen, tunnistaminen ja siihen puuttuminen varhaisessa vaiheessa on erityisen tärkeää. Puuttumalla välittömästi kiusaamistilanteisiin, voidaan saada katkaistua kiusaamisesta aiheutuva kierre, sekä ehkäistä myöhempiä ongelmia. Ennaltaehkäisevän toiminnan tavoitteena on, ettei kiusaamistilanteita pääsisi kehittymään lainkaan. Paras keino kiusaamisen vastaisessa toiminnassa on sen ennaltaehkäiseminen.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä oppilaiden valmiuksia tunnistaa koulukiusaaminen ja lisätä tietoa sen ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta. Opinnäytetyön tehtävänä oli tuottaa posterisarja. Posterit sisältävät tietoa koulukiusaamisen eri muodoista, ennaltaehkäisystä ja puuttumisesta. Postereiden kohderyhmänä olivat Kontiolahden koulun 7.–9.-luokkaiset oppilaat.

Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin kiusaamisen eri muotoja, jotka ovat fyysinen, henkinen, sosiaalinen ja nettikiusaaminen. Lisäksi opinnäytetyössä kerrottiin koulukiusaamisen tunnistamisesta, sen ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta. Jatkokehittämismahdollisuutena laadittaisiin kyselytutkimus koulukiusaamisesta, jotta voitaisiin kartoittaa Suomen eri kouluissa tapahtuvaa kiusaamisen määrää, sekä miten se näkyy jokapäiväisessä koulunkäynnissä.

Kieli
suomi

Sivuja 41
Liitteet 3
Liitesivumäärä 3

Asiasanat

kiusaaminen, koulukiusaaminen, ennaltaehkäisy, puuttuminen

THESIS
October 2021
Degree Programme in Nursing

Tikkarinne 9
FI-80200 JOENSUU
FINLAND
Tel. +358 13 260 600

Authors

Janita Kähkönen and Sanni Häyrinen

Title

Identifying, Preventing and Intervening with School Bullying – A Poster Series for Upper Comprehensive School Pupils

Commissioned by

Kontiolahti School

Abstract

Bullying is a serious and worrying phenomenon. It has many far-reaching and negative consequences to the development of children and adolescents. Bullying is intentional and repeated hurting of the one and same person. Therefore, detecting, identifying and intervening with bullying at an early stage is particularly important. By intervening with bullying situations immediately, the cycle of bullying can be broken and thus subsequent problems may be prevented. The aim of preventive actions is that bullying situations will not evolve at all. Prevention is usually the best anti-bullying measure.

The purpose of the thesis was to enhance the ability of the pupils to identify school bullying and increase knowledge of how to prevent and intervene with it. The objective of the thesis was to produce a poster series. The posters include information on the various forms of school bullying and how to prevent and intervene with it. The target group for the posters was the 7th-9th- graders of the Kontiolahti School.

This thesis discussed the various forms of bullying, which are physical, mental, social and cyberbullying. In addition, the thesis addressed intervening and preventing with bullying. A further development opportunity would be a survey to explore school bullying in Finland and how it manifests itself in the school environment.

Language

Finnish

Pages 41

Appendices 3

Pages of Appendices 3

Keywords

bullying, school bullying, intervention, prevention

Sisältö

Tiivistelmä

Abstrakti

1	Johdanto	3
2	Kiusaaminen ja sen eri muodot	4
2.1	Suora ja epäsuora kiusaaminen	4
2.2	Fyysinen kiusaaminen	5
2.3	Henkinen kiusaaminen	6
2.4	Sosiaalinen ja nettikiusaaminen	7
3	Koulukiusaaminen	8
3.1	Koulukiusaaminen ryhmäilmiönä	8
3.2	Sukupuolten väliset erot	11
3.3	Syrjiminen ja eristäminen	11
3.4	Vaikutukset ja seuraukset	12
3.5	Koulukiusaaminen lainsäädännössä	13
4	Ennaltaehkäisy ja puuttuminen	14
5	Ennaltaehkäisyn keinoja	16
5.1	Kiva Koulu	16
5.2	Vertaissovittelu	17
5.3	Tukioppilastoiminta	18
6	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä	20
7	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	20
7.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	20
7.2	Toimeksiantaja ja kohderyhmä	21
7.3	Posterin suunnittelu ja toteutus	22
7.4	Posterin arviointi	24
8	Pohdinta	26
8.1	Eettisyys ja luotettavuus	26
8.2	Tuotoksen tarkastelu	28
8.3	Opinnäytetyön prosessi ja ammatillinen kasvu	29
8.4	Hyödynnettävyys ja jatkokehitysmahdollisuudet	31
	Lähteet	32

Liitteet

Liite 1	Posteri 1 – Kiusaamisen eri muotoja
Liite 2	Posteri 2 – Ehkäise.
Liite 3	Posteri 3 – Puutu.

1 Johdanto

”Kiusaaminen on systemaattista vallan tai voiman väärinkäyttöä” (Salmivalli 2010, 12). Kiusaaminen on ilmiö, joka voidaan ymmärtää monella eri tavalla ja siitä on olemassa erilaisia määritelmiä (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019). Kiusaaminen voidaan määritellä tahalliseksi ja toistuvaksi aiheuttaen harmia tai haittaa, joka kohdistetaan yhteen ja samaan henkilöön (KiVa-koulu 2021, 6).

Koulukiusaamisella tarkoitetaan toistuvasti loukkaavaa, vahingollista tai syrjivää käyttäytymistä tiettyä henkilöä kohtaan. Kiusattu henkilö ei yleensä pysty puolustautumaan tai vaikuttamaan saamaansa kohteluun. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021.) Koulukiusaaminen vaikuttaa merkittävästi lapsen tai nuoren kehitykseen ja kasvuun. Jos kiusaamista ei pyritä ennaltaehkäisemään tai siihen ei pystytä puuttumaan ajoissa, seuraukset lapseen tai nuoreen voivat olla pitkäkestoiset ja vakavat. (Kirves & Stoor-Grenner 2020, 1.)

Kiusatuksi joutuminen aiheuttaa paljon kielteisiä ja kauaskantoisia seurauksia. Tämän vuoksi ennaltaehkäisevä toiminta on hyvin tärkeää kiusaamisen vastaisessa toiminnassa. Jos kiusaamistilanteita pääsee syntymään, näihin pitäisi pystyä puuttumaan välittömästi. Nopealla ja tehokkaalla puuttumisella pyritään katkaisemaan kiusaamisesta aiheutuva kierre. (Opetushallitus 2020.) Kiusaaminen on haastavaa etenkin koulumaailmassa. Koulujen yhteishengen ylläpitämiseen ja yksinäisyyden torjumiseen on kehitelty erilaisia ennaltaehkäiseviä toimintamalleja. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019.)

Opinnäytetyömme toimeksiantaja toimii Kontiolahden koulu. Opinnäytetyön tehtävänä on tuottaa posterisarja. Tuotoksen kohderyhmänä on Kontiolahden koulun 7.–9. luokkalaiset oppilaat. Posterisarja tehdään toimeksiantajan käyttöön ja sitä hyödynnetään kohderyhmälle. Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä yläkoulun oppilaiden valmiuksia tunnistaa koulukiusaaminen ja lisätä tietoa sen ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta.

2 Kiusaaminen ja sen eri muodot

2.1 Suora ja epäsuora kiusaaminen

Suora kiusaaminen kohdistetaan suoraan kiusatulle henkilölle esimerkiksi sanallisesti uhkailemalla, pilkkaamalla tai nimittelemällä (Alalahti, Ekdahl, Heikkinen & Pesonen 2020, 11). Suora kiusaaminen voi näyttäytyä myös kiusatun henkilön tavaroiden varastamisena, viemisenä tai niiden tuhoamisena (Lipsanen 2018, 9). Suoraa kiusaamista voi esiintyä joko fyysisenä tai verbaalisena kiusaamisen muotona. Epäsuoraan kiusaamiseen verrattuna, suora kiusaaminen on selkeämpi nähdä ja tunnistaa, jonka myötä siihen voidaan puuttua helpommin. (Toivanen 2015, 11.)

Suora fyysinen kiusaaminen kohdistetaan kiusatulle henkilölle käyttäen avoimia hyökkäyksiä. Suora fyysinen hyökkäys on esimerkiksi kiusatun lyöminen, potkiminen, töniminen, päälle sylkeminen ja läpsiminen. Uhkaileminen luokitellaan myös suoraan fyysiseen kiusaamiseen. Suora fyysinen kiusaamismuoto näyttäytyy enemmän poikien keskuudessa. (Toivanen 2015, 12.)

Suoralla verbaalisella kiusaamisella tarkoitetaan kiusaajan hyökkäämistä kiusattua henkilöä kohtaan. Kyseinen toiminta kohdistetaan kiusatulle henkilölle esimerkiksi nimittelemisenä, uhkailemisena, rasistisesti kommentoimalla tai ilkeään sävyyn puhumalla. (Toivanen 2015, 12.) Kiusaajan negatiivisten ilmeiden ja eleiden käyttäminen kiusattua kohtaan, sekä kiroilu ja suoraan päin huutaminen luokitellaan myös suoraksi kiusaamiseksi (Korhonen 2017, 18).

Epäsuora kiusaaminen tapahtuu yleensä ilman kiusaajan ja kiusatun kohtaamista. Epäsuorasta kiusaamisesta on yleensä vaikeampi kertoa, kuin suorasta kiusaamisesta. Kiusatun on vaikeampi kuvailla häneen kohdistuvaa kiusaamista, jos epäsuora kiusaaminen koostuu hienovaraisista eleistä, vihjailuista tai ulkopuolelle jättämisestä. Epäsuorassa kiusaamisessa kiusaaja pyrkii vahingoittamaan kiusatun henkilön sosiaalisia suhteita, kuten esimerkiksi ryhmästä pois

eristämällä, syrjimisellä, huomiotta jättämisellä, ”selän takana” puhumisella tai juorujen levittämällä. (Korhonen 2017, 18.)

Tekemättä jättämisellä tuotettu epäsuora kiusaaminen on toimintaa, jonka tarkoituksena kiusaaja pyrkii tuottamaan kiusatulle henkilölle ikävän olon tunteen jättämällä hänet huomiotta tai olemalla häntä kuulematta silloin, kun kiusattu yrittää luoda keskustelua. Kiusaaja ei näin ollen kohtaa kiusattua henkilöä suoraan kiusaamistilanteissa, vaan pyrkii eristämään kiusatun pois ryhmästä passiivisin keinoin. Lisäksi maineen luominen on yksi ilmenemisen muodoista. Kiusatulle henkilölle luodaan tietynlainen maine, jota levitetään muiden oppilaiden kesken. Näin ollen se vaikuttaa samalla kiusatun sosiaalisiin suhteisiin. Tällä tavoin kiusaaja pyrkii saamaan itselleen lisää ”kannatusjoukkoja” ja saada vähennettyä ystäviä kiusatun ympäriltä. (Toivanen 2015, 13.) Toinen yleinen ilmenemisen muoto epäsuorasta kiusaamisesta on harhauttaminen. Opiskelijoiden tuomalla tietynlaisella äänensävyllä ja äänenpainolla voidaan saada kaksoismerkityksellisiä viestejä aikaan. (Toivanen 2015, 13, 40.)

2.2 Fyysinen kiusaaminen

”Kiusaaminen voi alkaa yllättävällä väkivaltaisella tapauksella” (Hamarus 2008, 53). Siitä kehittyy usein prosessi, jonka seurauksena ilmenee naureskelua ja tönimistä. Räjähävä kiusaaminen tarkoittaa äkillistä fyysistä päälle käymistä, joka voi syntyä ilman minkäänlaista syytä. Tätä ilmenemistä voidaan helposti todistaa, sillä siitä jää näkyviä merkkejä. Mustelmat, ruhjeet, revenneet vaatteet ja erilaiset haavaumat voivat kertoa fyysisestä päälle käymisestä. Tämä kiusaamismuoto on usein niin näkyvää, että siihen pystytään koulussa puuttumaan nopeasti. (Hamarus 2008, 53.)

Fyysisestä kiusaamisesta puhutaan silloin, kun kiusaaminen kohdistetaan fyysisenä tekona, kuten esimerkiksi hakkaamisena, potkimisena, tönimisenä tai lyömisenä tiettyä henkilöä kohtaan (Koskela 2011, 15). Fyysiseksi kiusaamiseksi ja väkivallaksi luokitellaan myös se, kun toinen henkilö pidättelee toista fyysisen voiman avulla (Korhonen 2017, 18). Tuntemattomalle tai puolitutulle henkilölle kohdistetaan enemmän fyysistä suoraa väkivaltaa, kun taas kaverille tai

tutummalle henkilölle kiusaaminen voi näyttäytyä enemmän psyykkisenä muotona. Pitkään jatkuneen kiusaamisen lopputuloksena voi syntyä fyysistä kiusaamista, joka on voinut aluksi alkaa lievemmillä keinoilla. (Koskela 2011, 15.)

Kiusaamistilanteissa fyysinen kontakti syntyy kiusaajan ja kiusatun välille. Kiusattua henkilöä voidaan vahingoittaa fyysisillä väkivallan keinoilla. Jos fyysistä väkivaltaa tapahtuu, sen seurauksena voidaan pahimmassa tapauksessa nostaa rikossyyte kiusaajaa kohtaan. (Koistinen 2012, 15.) Fyysistä kiusaamista voidaan tuottaa myös niin, ettei sitä välttämättä huomaa. Tällaisia huomaamattomia keinoja voivat olla esimerkiksi oven lyöminen kiinni kiusatun nenän edestä, seisominen kiusatun tiellä tai ohi kulkiessaan nipistämällä tai tönäisemällä kiusattua. Fyysisestä kiusaamisesta ilmenee myös epäsuoraa kiusaamista, joka näyttäytyy esimerkiksi kiusatun omaisuuden piilottamisella tai sitä vahingoittamalla. (Koskela 2011, 15–16.)

2.3 Henkinen kiusaaminen

Viestiminen eleillä, ilmeillä ja sanoilla ovat psyykkistä eli henkistä kiusaamista (Huhtala & Pöllänen 2009, 9). Tällä kiusaamismuodolla pyritään tahallisesti vahingoittamaan toisen ihmisen psyykkistä hyvinvointia (Naistenlinja 2021). Tavallisin muoto henkisessä kiusaamisessa on hienovarainen ja hiljainen kiusaaminen. Yleensä tällaiseen kiusaamiseen on vaikeampi puuttua, sillä sen havaitseminen on hankalampaa huomata. Hiljainen kiusaaminen voi olla esimerkiksi katseen välttämistä, tuijottamista, merkitsevien silmäyksien vaihtamista toisen henkilön kanssa, ilmeilyä, huokailua, vaikenemista, selän kääntämistä tai kohtelemalla toista niin kuin häntä ei olisikaan. Tällainen kiusaaminen voi aiheuttaa suurta vahinkoa kiusattua kohtaan, sillä usein kyseinen käytös tapahtuu muilta piilossa. Hiljainen kiusaaminen voi myös tapahtua avoimesti toista henkilöä kohtaan. (Höistad 2003, 80.)

Toinen henkisen kiusaamisen muoto on sanallinen kiusaaminen. Sitä on helpompi havaita, kuin hiljaista kiusaamista. Sanallinen kiusaaminen tapahtuu yleensä kuiskutteleamalla, juorujen levittämällä, selän takana puhumisella, ahdistelulla, pilkkaamisella, uhkailulla, kikattelulla, matkimisella tai toisesta

henkilöstä pilaa tekemällä. (Höistad 2003, 82.) Tekojen tarkoitus on osoitettu halveksuttavasti kiusattua kohtaan. Tämän myötä kiusaajan valta-asema nousee kouluyhteisössä. (Hamarus 2008, 46.)

Sanallisen kiusaamisen tarkoituksena on tuottaa sanojen kautta toiselle henkilölle mielipahaa. Sanallinen kiusaaminen voi tapahtua myös epäsuorasti, joka ilmenee yleensä juorujen ja huhujen levittämisenä toisesta henkilöstä. Sanallisesta kiusaamisesta voi kehittyä monimutkainen ja vaikea prosessi tai se voi olla kehittymättä lainkaan ja pysyä sellaisenaan. Jos sanallinen kiusaaminen kehittyy prosessiksi, silloin haukkumiseen käytettyjen nimitysten merkitykset laajenevat ja kovenevat. Samalla kiusaamiseen voidaan liittää uusia muotoja. (Hamarus 2003, 46–47.)

2.4 Sosiaalinen ja nettikiusaaminen

Sosiaalisessa kiusaamisessa kiusaaja pyrkii vaikuttamaan kiusatun henkilökohlaiseen elämään, kuten ystävyys- ja vuorovaikutussuhteisiin (Alalahti ym. 2020, 11). Sosiaalisesta kiusaamisesta puhutaan silloin, kun ihminen eristetään pois ryhmästä ja sitä syrjitään monella eri tavalla (Hökkä, Lampinen & Vähä, 20). Sosiaalisiin suhteisiin vaikuttaa kiusattuna olemisen pysyvyys. Siitä johtuen vertaisryhmässä suosion oleminen alentuu ja kiusattu kokee yhä helpommin torjutuksi tulemistä. (Haarnio & Hänninen 2019, 17.)

Internetissä tapahtuva kiusaaminen eli nettikiusaaminen on digitaalisten laitteiden, kuten tietokoneen puhelimen tai tabletin avulla tapahtuvaa kiusaamista. Netissä tapahtuvalla kiusaamisella tarkoitetaan tietyn henkilön nöyryyttämistä, uhkailua, mielipahan aiheuttamista tai juorujen levittämistä esimerkiksi sosiaalisen median kautta. Nettikiusaaminen on lasten ja nuorten keskuudessa yksi osa muuta tapahtuvaa kiusaamista. Nettikiusaaminen voi olla yksittäinen ilkeä teko tai se voi olla toistuvaa ja jatkuvaa aiheuttaen kiusatulle henkistä pahaa oloa. Tiedon nopea leviäminen netissä ja muiden ihmisten kiusaamista kannustavat kommentit voivat rohkaista kiusaajaa jatkamaan kiusaamistilannetta. Lasten ja nuorten keskuudessa internetissä tapahtuvan kiusaamisen valvonta on usein

puutteellista, sillä kiusaaminen tapahtuu aikuisten tietämättä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2020.)

Nettikiusaamisen yleisin muoto on ahdistelu, jossa kiusaaja voi lähettää jatkuvasti aggressiivisia tai ilkeitä viestejä kohdehenkilölle. Nettikiusaamisessa ilmenee myös jatkuvaa ”pommittamista”, jolla tarkoitetaan asiattomien viestien toistuvaa lähettämistä. Sosiaalisessa mediassa käytetään myös paljon ilkeitä ja loukkaavia kommentteja, jotka kohdistetaan toisen ulkonäköön tai olemukseen liittyen. (Laitila & Setälä 2016, 12.)

Perättömien juurujen levittäminen kiusatusta ja hänen henkilökohtaisen elämänsä paljastaminen, sekä salaisuuksien levittäminen on helppoa internetin ja sosiaalisen median kautta. Kyseisten tekojen tarkoituksena on saada vahingoitettua kiusattua eli niin sanottua ”uhria” ja pyrkiä tahrimaan hänen maineensa sekä ystävyys-suhteensa. Ihmissuhteita voidaan vahingoittaa myös toisen henkilön nimeä käyttäen, jolloin kiusaaja esiintyy jonkun toisen henkilöllisyydellä lähettäen ilkeitä, loukkaavia ja kielteisiä viestejä kiusatun läheisille ja tuttaville. Joskus kuitenkin netissä tapahtuva kiusaaminen on saattanut lähteä liikkeelle tahattomasti, jolloin yksityisiä keskusteluja ja kuvia on päätynyt kaikkien nähtäville vahingossa. (Laitila & Setälä 2016, 12.)

Nettikiusaaminen voi näyttäytyä myös ulkopuoliseksi jättämisellä, jolloin voi tapahtua eristämistä joukosta esimerkiksi estämällä kiusattu nettiryhmistä, tapahutumakutsuista tai torjumalla kaverilistoilta. Kollektiivisella nettikiusaamisella tarkoitetaan ryhmää, jossa ihmiset kiusaavat toisiaan mutta osa ryhmän jäsenistä ovat hiljaisia hyväksyjiä eli he eivät toimi aktiivisina kiusaajina, vaan hyväksyvät tilanteen tekemättä asialle mitään. (Laitila & Setälä 2016, 12–13.)

3 Koulukiusaaminen

3.1 Koulukiusaaminen ryhmäilmiönä

Suomalaisissa peruskouluissa ilmenee paljon kiusaamista ja noin 5–10 % joutuu jatkuvan kiusaamisen kohteeksi. Viimeisten kymmenen vuoden aikana kiusattujen lasten ja nuorten määrä ei ole vähentynyt. (Hiltunen 2015, 317.) Koulukiusaamisella tarkoitetaan oppilaan joutumista yhden tai useamman muun oppilaan toistuvan loukkaamisen, syrjimisen tai vahingoittamisen kohteeksi. Yleensä kiusaamisen kohteeksi jouduttua, on vaikeampi puolustautua tai pyrkiä vaikuttamaan saamaansa kohteluun. Koulukiusaaminen määritellään yleensä oppilaan jouduttua olemaan jatkuvasti kiusaamisen kohteena. Koulussa tapahtuvaa kiusaamista voi olla esimerkiksi lyöminen, pilkkaaminen, töniminen, ilkeitä puhumisen, haukkuminen tai ryhmästä pois sulkeminen. Koulukiusaaminen on mitä tahansa sellaista toimintaa, jolla pyritään loukkaamaan tai vahingoittamaan toista henkilöä tahallisesti. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019.)

”Koulukiusaaminen on ryhmäilmiö, jolloin kiusaamistilanteissa jokaisella ryhmän jäsenellä on oma roolinsa” (Haarnio & Hänninen 2019). Kiusaaminen kehittyy tavallisesti ryhmässä ja sen toiminta perustuu tyypillisesti ryhmän jäsenten keskinäisiin suhteisiin. Myös vääristynyt vallan tavoittelu on kiusaamistilanteissa yleistä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019.) Henkilön omat taustat, kuten esimerkiksi perheen sisäiset ongelmat ja käytöshäiriöt voivat edesauttaa kiusaajaksi ryhtymistä (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020).

Kiusaamisesta tulee ryhmäilmiö silloin, kun kiusaaja toimii ryhmässä ja hänen pyrkimyksensä on saada muita osallistumaan kiusaamistilanteisiin (Haarnio ym. 2019, 15). Ryhmässä tapahtuva reaktio ratkaisee sen, jatkuuko kiusaaminen vai loppuuko kyseinen toiminta (Höistad 2003, 67). Kiusaamisen tavoitteena on saada lisää valtaa koulun yhteisössä tai ryhmässä (Haarnio ym. 2019, 15). Kiusaamistilanteisiin osallistuneilla opiskelijoilla on yleensä omat roolinsa. Kiusaaminen voidaan jaotella kuuteen rooliin, joita ovat kiusaaja, kiusattu, kiusatun puolustaja, kiusaajan apuri, kiusaajan kannustaja ja hiljainen hyväksyjä. (KiVa-koulu 2021.)

Kiusaaja pyrkii parantamaan sosiaalista asemaansa ja ylläpitämään omaa ”egoaan” ryhmän kesken (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020). Kiusaaja aloittaa kiusaamistilanteet ja voi suunnitella etukäteen sen missä, milloin ja miten toiminta

tapahtuu (Haarnio ym. 2019, 15). Kiusaaja harvoin toimii itsekseen, vaan hänellä on useimmiten yksi tai useampi henkilö mukana toiminnassaan. Muiden ryhmäläisten hiljaisuus luo kiusaajalle tunteen siitä, että häntä tuetaan kiusaamistilanteissa. Kiusaaja voi jatkaa kiusaamistilanteita esimerkiksi pahan puhumisella tai juorujen levittämällä. Jos pahan puhuminen saa muilta vastakaikua, se voi kehittyä henkilökohtaisemmaksi ja johtaa kiusaamistilanteisiin yhä uudelleen. (Höistad 2003, 67.)

Kiusattu on yleensä sosiaalisissa suhteissa muita epävarmempi. Kiusatut ovat luonteeltaan usein ujoja, vetäytyneitä ja arkoja. Tämän vuoksi kiusaajien on helppompaa provosoida kiusattuja. Yleinen esimerkki kiusatusta henkilöstä on alistuva tai passiivinen uhri. Hänen itsetuntonsa ja käsityksensä itsestään on heikkoa ja hänen on havaittu olevan luonteeltaan harkitseva, vetäytynyt, hiljainen ja herkkä. Alistuvien ja passiivisten uhrien reagointi kiusaamiseen on alhaista ja silloin he mieluiten lähtevät tai vetäytyvät pois tilanteesta. Tämänkaltaiset kiusatut itkevät muita herkemmin. (Korhonen 2017, 22.)

Opiskelija, joka pyrkii lopettamaan kiusaamisen ja menee kiusatun puolelle, on niin kutsuttu kiusatun puolustaja (Alalahti ym. 2020, 12). Kiusatun puolustaja on yleensä henkilö, joka käy kertomassa opettajille tai muille henkilöille kiusaamisesta, jotta kiusaaminen saataisiin loppumaan. Tällaisen roolin omaavalla henkilöllä tulee olla hyvä itsetunto ja rohkeus olla puolustajan roolissa kiusattua kohtaan. Tällaisen roolin seurauksena, henkilö itse voi joutua helposti kiusaamisen kohteeksi. (Haarnio ym. 2019, 16.)

Kiusaajan apuri on henkilö, joka on lähimpänä kiusaamistilanteissa kiusaajan rinnalla. Apuri ei itse aloita kiusaamista tai kiusaamistilanteita, vaan tukee kiusaajaa ja toimii hänen ollessaan paikalla. Kiusaajan kannustajat tuovat esille positiivista palautetta kiusaamistilanteissa naureskelemalla tai kannustamalla kiusaajaa. Hiljaiset hyväksyjät ovat opiskelijoita, jotka eivät osallistu ollenkaan kiusaamiseen tai kiusaamistilanteisiin. Suurin osa opiskelijoista on hiljaisia hyväksyjä, sillä he pelkäävät itse joutuvansa kiusaamisen kohteeksi. (Haarnio ym. 2019, 16–17.)

3.2 Sukupuolten väliset erot

Sukupuolten välillä kiusaaminen näyttäytyy monella eri tavalla, etenkin koulu- maailmassa. Tyttöjen ja poikien välillä kiusaamistilanteet näyttäytyvät eri lailla, sillä poikien kiusaamista on helpompi havaita sen fyysisyyden ja näkyvyyden vuoksi. Tämä voi näyttäytyä esimerkiksi lyömisenä, potkimisena tai tönimisenä. Sanallinen kiusaaminen ilmenee poikien välisenä kiusaamisena selkeämmin, kuin tyttöjen välisessä kiusaamisessa. Pojilla sanallinen kiusaamisen esiintyy yleisemmin haukkumista tai nimittelyä muiden ihmisten kuullen. (Alalahti ym. 2020, 13.) Poikien keskuudessa uhkailu on myös yleisempää kuin tyttöillä. Uhkailua voi tapahtua esimerkiksi luomalla uhkaavan näköinen katse kiusattua kohtaan tai kuiskuttamalla uhkauksia kiusatulle. Kiusaamisen paljastuessa pojat yleisemmin väittävät sen olevan enemmän leikkimielisempää, kuin mitä se todellisuudessa on. (Höistad 2003, 94–95.)

Poikiin verrattuna, tyttöjen välinen kiusaaminen on yleisemmin hiljaista ja sitä on vaikeampi havaita. Se on henkilökohtaisempaa ja tytöt osaavat vetää ”oikeista naruista” saadakseen kiusatun näyttämään muiden silmissä naurunalaiselta. (Juopperi 2013, 8–9.) Huomautteleminen ja haukkuminen esimerkiksi hius- tai vaatetyylistä on yleisempää tyttöjen keskuudessa. Tytöt sulkevat helpommin kiusatun porukan ulkopuolelle tekemällä sen ilmehtimällä, juonittelemalla, kuiskuttelelemalla tai vaihtamalla tietynlaisia katseita toistensa välillä. Kiusatulla ei ole välttämättä mitään aavistusta siitä, että kiusaajat pyrkivät jättämään hänet porukan ulkopuolelle, koska tämä tapahtuu salassa. Etenkin tyttöpuoliset kiusaajat pyrkivät tekemään mitä tahansa työntääkseen kiusatun pois porukasta. (Höistad 2003, 95–96.)

3.3 Syrjiminen ja eristäminen

Syrjiminen voi ilmetä yhtenä kiusaamisen muotona. Syrjimisen prosessi alkaa yleensä sillä, kun joku henkilö ja hänen lähipiirinsä syrjivät toista henkilöä. Se voi jatkua lopulta syrjityn henkilön poissulkemisena kokonaan yhteisöstä. Jos kiusaaminen tapahtuu pelkästään syrjimisellä, sitä on vaikeampi huomata. Ongelmana syrjimisen havaitsemiseen tekee vaikeaksi se, että yhteisön ulkopuolelle jätetty

henkilö saatetaan tilapäisesti ottaa ”ystäväksi”. Syynä syrjimiselle on sellainen henkilö, joka poikkeaa jollakin tavalla muista ryhmänsä jäsenistä. Syrjimistilanteessa henkilö jätetään porukan ulkopuolelle eikä siihen välttämättä liity muuta kiusaamista. (Hamarus 2003, 47–49.)

Eristämistä voi tapahtua suoraan tai muiden siitä tietämättä. Mukaan ottavassa eristämisessä kiusattu on fyysisessä tilassa läsnä, mutta sosiaalisesti eristetty. Henkilö, joka on ollut ”ystävä” eristetäänkin yhtäkkiä tietoisesti pois ryhmästä. Eristäminen on yksi kiusaamisen seurauksista. Henkilö on arvostetumpi yhteisön jäsenenä, mitä enemmän hänellä on ystäviä. Kiusatun lähipiiri koostuu yleensä häntä nuoremmista henkilöistä tai niistä, joita ei arvosteta sosiaalisesti. Eristämisessä pidetään huoli siitä, että kiusattu ei saa sosiaalista valtaa. Tällä toiminnalla pyritään minimoimaan kiusatun ihmissuhteet. (Hamarus 2003, 51–52.)

3.4 Vaikutukset ja seuraukset

Koulukiusaaminen vaikuttaa monella tapaa oppilaiden terveyteen ja hyvinvointiin kouluissa. Oppilaat, joita kiusataan, voivat kärsiä siitä seurauksena erilaisista mielen- ja henkisen hyvinvoinnin ongelmista. Kiusaamisesta voi aiheutua koulumotivaation heikkenemistä, ja sen seurauksena oppilas voi alkaa vältellä kouluun menemisestä. Kiusaaminen vaikuttaa myös psykosomaattisiin stressioireisiin eli niillä tarkoitetaan selittämättömiä fyysisiä oireita. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021.) Psykosomaattiset oireet ovat sellaisia vaivoja ja oireita, jotka ovat fyysisiä ja niille ei löydetä selitystä tai alkuperäistä syytä (Lastenmielenterveys-talo 2021). Oireilu voi näkyä esimerkiksi nukkumisvaikeutena, sairasteluna, syömishäiriönä tai yökasteluna (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021).

Kiusaaminen aiheuttaa monenlaisia ongelmia ja sillä on kauaskantoiset seuraukset. Kiusatut henkilöt voivat kärsiä erilaisista mielialan ja henkisen hyvinvoinnin ongelmista. Heillä voi esiintyä itsetunnon ja itsearvostuksen alenemista, ahdistuneisuutta, masentuneisuutta ja itsetuhoisia ajatuksia tai siihen liittyviä tekoja. Kiusaaminen heijastuu myös vahvasti aikuisuuteen, sillä lapsena tai nuorena kiusatuksi joutuminen voi aikuisuudessa herättää ihmissuhteissa luottamuksen puutetta sekä läheisyyden pelkoa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021.)

Kiusaamistilanteista aiheutuvia seurauksia voi tulla kenelle tahansa kiusatulle henkilölle, mutta myös kiusaajalle itselleen. Henkilö, joka kiusaa toistuvasti, hänelle voi ilmaantua nukkumisvaikeuksia, erilaisia fyysisiä särkyjä tai henkistä pahaa oloa. Jos kiusaajan toistuvaan käytökseen ei puututa ajoissa, hänellä voi aggressiivinen käyttäytyminen jatkua tulevaisuudessakin. Toistuvasti kiusaamista kokeneilla henkilöillä voi ilmetä myöhemmin ongelmia ihmissuhteissa ja mielen-terveysongelmissa, sekä heillä voi esiintyä päihteiden väärinkäyttöä ja rikollisuutta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021.)

3.5 Koulukiusaaminen lainsäädännössä

Kiusaaminen luokitellaan rikolliseksi toiminnaksi silloin, kun se täyttää lainsäädännössä rikokselle asetetut tunnusmerkit, kriteerit ja asetukset. Kiusaamisen yhteydessä voidaan soveltaa seuraavia lakipykälä, kuten laittomat uhkaukset, pahoinpitely ja lievä pahoinpitely. Lain mukaan rangaistavia tekoja ovat myös kiusaajan rikoskumppanina, avunantajana ja yllyttäjänä toiminen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019.)

Yleensä nuoret eivät tunnista itseensä kohdistuvaa väkivaltaista tekoa lainvastaiseksi. Rikoslain (RL, 39/1889) sisältämiä yleisempiä tunnusmerkistöjä ovat kunnianloukkaus, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen ja pahoinpitely. Koulukiusaaminen on yksi sellainen toiminta, joka täyttää nämä kriteerit. (Mäntylä, Kivelä, Ollila & Perttola 2013, 60.)

Perustuslain (11.6.1999/731) 6 § säännökset määrittävät horisontaalisen perusoikeuden. Tässä laissa on tuotu esille ihmisen oikeus tasa-arvoon, yhdenvertaisuuteen, ja ettei kukaan joutuisi syrjityksi. Lasten tasa-arvoisuutta on vahvistettu perusoikeudella, jossa lapsilla on oikeus huoltajansa ja holhoojansa rinnalla vaikuttaa omiin asioihin. (Huhtala & Pöllänen 2009, 39.)

Perustuslaki 7 § säännöksessä on jokaiselle kuuluvat oikeudet, joita ovat henkilökohtainen vapaus, turvallisuus ja koskemattomuus. Kouluissa esiintyneet väkivalta- ja kiusaamistapaukset ovat laittaneet arvioimaan koulun nykytilaa ja

tulevaisuutta uudelleen. Vaarat kouluissa on ennakoitava, ettei turvallisuuden ja vapauden ilmapiiriä menetetä. (Huhtala & Pöllänen 2009, 39.)

Perusopetuslaki 29 § velvoittaa oppilaiden oikeuden turvalliseen opiskeluympäristöön. Tämä lakipykälä velvoittaa opetuksen järjestäjää huolehtimaan, ettei väkivaltaa tai kiusaamista pääse tapahtumaan koulussa tai koulun toiminnassa. Opiskeluympäristön tulee olla sellainen, joka tukee oppilaan kasvua, kehitystä, terveyttä ja oppimista, sekä fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta. (Mäntylä ym. 2013, 38.) Oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä koululainsäädäntö velvoittaa koulutuksen järjestäjiä tekemään suunnitelman, jota tulee noudattaa ja toteuttaa. (Hiltunen ym. 2015, 317).

Oppilashuollon tavoitteena on saada aikaan turvallinen oppimis- ja kouluympäristö, sekä tukea ja suojata oppilaiden mielenterveyttä. Tarkoituksena on myös ehkäistä syrjäytymistä ja edistää kouluyhteisön hyvinvointia sekä yleistä terveyttä. Oppilaan suojalaissa 8 § ja 15 § on opetuksen järjestäjän vastuu toimia ennaltaehkäisevästi, ottaa selvitykseen kiusaamistapaukset ja huolehtia aiheutuvien vahinkojen korvauksista. (Mäntylä ym. 2013, 38, 40.)

4 Ennaltaehkäisy ja puuttuminen

Ennaltaehkäiseminen ja varhainen puuttuminen kiusaamiseen sekä väkivaltaan, on jokaisen oppilaan ja oppilaiden kanssa työskentelevien velvollisuus, sillä jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön koulussa (Heinonen 2020, 5). Tilanteiden ennaltaehkäisy on vaikuttavinta kiusaamisen vastaista työtä, koska kyseisellä toiminnalla tavoitetaan kaikki oppilaat. Keskeisintä opetuksessa on koulun vuorovaikutusta tukevan toimintakulttuurin kehittäminen ja kiusaamista koskevien teemojen käsitleminen. Kiusaamisen vastaisesta toiminnasta tiedottaminen ja nopea puuttuminen kiusaamistilanteisiin, voivat ehkäistä myöhempiä ongelmia. Ennaltaehkäiseminen on paras keino kiusaamisen vastaisessa toiminnassa. (Opetushallitus 2020.)

Koulun arjessa yhteisöllinen ja yksilökohtainen opiskeluhuolto on merkittävässä roolissa. Se on tärkeä kiusaamisen ennaltaehkäisyssä ja sen vastaisen toimenpiteen toteuttamisessa. Puuttumalla nopeasti ja tehokkaasti tapahtuvaan kiusaamiseen, voidaan sillä saada estettyä kiusaamisen jatkuminen ja ehkäistä myös kiusaamisesta aiheutuvia ongelmia, jotka voivat heijastua pitkälle tulevaisuuteen. On tärkeää antaa tukea ja apua kiusatuksi joutuneelle, kuin myös kiusaajalle itselleen. Tämän pyrkimyksenä on saada lopetettua kiusaamisesta aiheutuva kierre. (Opetushallitus 2020.)

Kiusaaminen aiheuttaa pitkäaikaisia vakavia psykososiaalisia ongelmia ja pahimmassa tapauksessa näistä voi seurata ahdistuneisuutta, masentuneisuutta ja siitä seurauksena itsetuhoisia ajatuksia tai tekoja. On tärkeää ennaltaehkäistä kiusaamista sen varhaisessa vaiheessa, jotta välttyttäisiin näiden vakavien seurausten altistumiselta. (Mäntylä ym. 2013, 16.) On katsottu, että kiusaamisen uhriksi joutuminen on riski lapsen ja nuoren kehitykselle, ja se voi aiheuttaa emotionaalisia ongelmia. Näitä voivat olla esimerkiksi vihan, pelon ja häpeän tunteet. (Hiltunen ym. 2015, 318.)

Kiusaamiseen puuttumista ja sen ennaltaehkäisemistä edesauttaa kiusaamisen tunnistaminen ja sen määrittäminen. Olennaista kiusaamiseen puuttumisessa ja ennaltaehkäisyssä on nimenomaan kouluyhteisön oma laatima määritelmä kiusaamisesta, sillä kouluyhteisö luo ja ylläpitää kyseistä ilmiötä omien ymmärrystensä pohjalta. Koulun yhteisen toimintamallin tulisi sisältää nopean ja tehokkaan puuttumisen, sekä ennaltaehkäisevän työn toimintaperiaatteet. Määritelmään olisi hyvä myös sisällyttää koulun henkilökunnan rooli jouduttua kiusaamisen kohteeksi. Lisäksi koulukulttuurin ja sen yhteisten toimintamallien tulisi toimia kiusaamista vastaan, jotta ennaltaehkäiseminen tuottaisi enemmän tulosta yhdessä puuttumisen kanssa. Huomiota tulisi kiinnittää myös siihen, onko kiusaaminen toistuvaa vai yksittäistä. Jotta puuttumiseen voidaan tarttua ajoissa ja sitä saataisiin ennaltaehkäistyä, tulee yksittäisetkin teot huomioida kiusaamista määriteltäessä. (Korhonen 2017, 24–25.)

5 Ennaltaehkäisyn keinoja

5.1 Kiva Koulu

Koulukiusaamisen vähentämiseksi ja sen ennaltaehkäisemiseksi on kehitetty KiVa-koulu hanke, joka on suunnattu opettajille, oppilaille ja heidän vanhemmilleen. KiVa-koulu toiminnalla pyritään antamaan koulun henkilökunnalle tietoa koulukiusaamisesta, sen ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta, sekä pyritään korostamaan jokaisen oppilaan vastuuta yhteisestä hyvinvoinnista kouluympäristössä. Hanke tarjoaa myös tukea ja apua kotiin ja kertoo, kuinka esimerkiksi kiusaamista sivusta seuranneet voivat osoittaa tukea kiusatulle. On tärkeää tuoda esille, ettei minkäänlainen kiusaaminen ole kenestäkään hyväksyttävää. (Hiltunen ym. 2015, 318.)

KiVa-koulun lyhenne tarkoittaa kiusaamisen vastaista toimintaa. Tämä hanke on opetusministeriön rahoittama ja valtakunnallinen ohjelma, jota käytetään suomalaisissa kouluissa. KiVa-koulu hankeen toteuttavat Oppimistutkimuksen keskus ja Turun yliopiston psykologianlaitos. Hanke käynnistyi vuonna 2006, mutta itse toimenpideohjelmat valmistuivat vuonna 2009, jonka jälkeen ohjelmien tuominen ja tiedon levittäminen aloitettiin kouluissa. (Korja & Vanhala 2013, 7.)

KiVa-koulu ohjelman päätavoitteena on koulukiusaamisen ennaltaehkäiseminen ja uusien kiusaamistapausten estäminen, kiusaamisen vähentäminen ja meneillään olevien kiusaamistapausten selvittäminen ja lopettaminen, sekä kiusaamisen seurausten minimointi. Kiusaamistapausten tullessa ilmi, otetaan käyttöön siihen kohdennetut toimenpiteet. Koulun henkilökunnan on reagoitava ja puututtava välittömästi esille tulleisiin kiusaamistapauksiin, sekä tarjota apua ja tukea kiusatulle kuin myös kiusaajalle itselleen. (Korja yms. 2013, 7, 9.)

Kouluissa ja oppilaitoksissa tulisi olla laadittuna valmis suunnitelma väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän varalle. Tämän lisäksi tulisi myös valvoa sen noudattamista ja toteutumista. Suunnitelman tulisi sisältää kolme osaa, joita ovat

kiusaamisen ehkäiseminen, havaitseminen ja kiusaamistilanteiden selvittäminen. (Hamarus 2008, 155.)

Kiusaamisen ennaltaehkäisevä työ vaatii toistuvaa ja suunnitelmallista toimintaa jatkuvasti kouluympäristöltä. Ennaltaehkäisevän työn tulisi olla yksi osa normaalia arjen työtä, joka sisältää esimerkiksi kiusaamisen tarkkailua, siihen puuttumista, sekä näiden seuranta. Muutosta kiusaamiselle voi alkaa tapahtua vasta silloin, kun asioista muistutetaan toistuvasti eri tilanteissa, eri näkökulmien kautta ja erilaisia tapoja käyttäen. (Hamarus 2008, 149.)

5.2 Vertaissovittelu

Vertaissovittelu on toiminut vuodesta 2001 lähtien ja sitä on koulutettu moniin eri yhteisöihin ympäri Suomen. Vertaissovittelu eli verso tarkoittaa sovittelukäytäntöä, joka on suunnattu eri kouluille ja oppimisyhteisöille. Sovittelukäytännössä korostetaan oppilaiden omakohtaista osallisuutta ja aktiivista toimijuutta sovittelutilanteissa. (Verso-vertaissovittelu 2021.) Vertaissovittelu perustuu restoratiiviseen sovitteluun, jolla tarkoitetaan uudelleen rakentamista, korjaamista ja elvyttämistä (Gellin 2019, 15). Restoratiivinen sovittelu siis tarjoaa keinoja ratkaista ristiriitatilanteita kouluympäristössä, mikäli ristiriitatilanteita on havaittavissa (Tikkanen 2017, 8–9).

Vertaissovittelijan eli vertaissovittelijaksi koulutetun oppilaan tärkeänä tehtävänä on sovittaa vertaistensa eli muiden oppilaiden välillä syntyviä konfliktitilanteita ja puuttua niihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Vertaissovittelijalla ei ole valtaa tehdä päätöksiä tai rangaista tapahtuneesta, vaan nimenomaan heidän pyrkimyksensä on auttaa asianomaisia löytämään itse konfliktitilanteisiin ratkaisuja. Tärkeintä on saada ristiriidat loppumaan niin, etteivät ne enää jatkuisi tai toistuisi uudelleen. Vertaissovittelutilanteessa voidaan sovittaa seuraavia tilanteita, kuten esimerkiksi haukkumista, nimittelyä, tönimistä, ikävää kommentointia, selän takana puhumista, syrjimistä ja eristämistä ryhmästä. Aikuisjohtoinen sovittelu eli Verso-aikuisten tiimi otetaan tarvittaessa mukaan, mikäli vertaissovittelu ei johda toivottuun lopputulokseen. Verso-aikuisten tiimi arvioi tilanteen

tapauskohtaisesti ja tekee päätöksen asioiden eteenpäin viemisestä. (Verso-vertaissovittelu 2021.)

Vertaissovittelijan kanssa voidaan pohtia yhdessä eri ratkaisuvaihtoehtoja ja tuoda esille tuntemuksia ristiriitatilanteista, sekä kertoa omia näkemyksiään tapahtuneesta. Tarkoituksena on auttaa yhteisön jäseniä, koulun henkilökuntaa ja opiskelijoita ymmärtämään syvemmin toisiaan ja itseään kommunikoinnin avulla. Pyrkimyksenä on myös tarjota näkökulmia riitatilanteisiin, jotka voivat vaikuttaa henkilökohtaiseen muutokseen itsessään. Myös oppilaat kehittävät ratkaisutaitojaan konfliktitilanteisiin ja näin ollen he pystyvät hyödyntämään näitä taitoja myös tulevaisuudessakin. (Tikkanen 2017, 8–9.)

5.3 Tukioppilastoiminta

”Tukioppilaiden toiminta kiusaamisen torjumiseksi perustuu ennaltaehkäisyyn, jossa keskitytään vahvistamaan koko yhteisön hyvinvointia” (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016, 6). Ennaltaehkäisevänä lähtökohtana on luoda kouluun toimintakulttuuri ja ilmapiiri, jossa minkäänlainen loukkaava kohtelu toista kohtaan ei ole hyväksyttävää. Kiusaamista koskevien sääntöjen, rangaistusten ja seurausten sijaan huomio kiinnittyy oppilaiden oman toiminnan mahdollistamiseen, sekä vuorovaikutussuhteiden tukemiseen. Jokaisen oppilaan pitäisi tuntea itsensä tärkeäksi kouluyhteisön jäsenenä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016, 6.) Tukioppilaat voivat osallistua kiusaamistapausten välienselvittelyihin, vaikka pääpaino tukioppilaiden roolissa onkin toimia kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä ja estää, ettei kiusaamista ehtisi tapahtua oppilaiden välillä. Varhaisella puuttumisella kiusaamistilanteisiin, voidaan päästä parempaan lopputulokseen, niin ettei tapahtuneesta kiusaamisesta jäisi isoa vauriota kouluyhteiskuntaan. (Huhtala ym. 2009.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on aloittanut tukioppilastoiminnan järjestämisen vuodesta 1972 lähtien. Tukioppilastoiminnalla on pitkä historia ja se on saanut vuosien myötä itselleen niin kutsutun lempinimen ”tukaritoiminta”. Tukioppilastoiminta on osoittautunut vuosien myötä toimivaksi ja hyödylliseksi keinoksi parantaa koulun työskentelyilmapiiriä, sekä kyseisen toiminnan avulla on

ehkäisty koulukiusaamisen syntymistä. Koulussa tapahtuvasta kiusaamisesta tukioppilaat saavat yleensä tiedon nopeasti ja kiusaaminen pyritään lopettamaan niin, ettei se ehdi vaurioittamaan keskeistä vuorovaikutusta oppilaiden välillä ja rikkomaan koulun yhteishenkeä. Kiusaamisen estämisellä pyritään myös siihen, ettei se poistaisi koulun oppilailta iloa ja työrauhaa opiskeluympäristössä. (Huh-tala & Pöllänen 2009.)

Toimiakseen tukioppilaan tehtävissä, on siihen saatava riittävä koulutus. Mannerheimin Lastensuojeluliiton mukaan tukioppilaille suositellaan vähintään 12 tuntia peruskoulutusta ja lisäksi jatkokouluttautumista koulutoiminnan painopisteiden mukaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019.) Tukioppilaina voi toimia 8. ja 9.-luokkalaisia koulun oppilaita. Tukioppilastoiminta perustuu täysin vapaaehtoisuuteen ja halukkaat voivat hakea kyseiseen toimintaan mukaan. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019.)

Tukioppilastoiminnassa dynamiikan ja ryhmän välisellä toiminnalla on iso merkitys, sillä tukioppilastoiminta edistää koulun yhteisöllisyyttä ja pyrkii luomaan positiivista kouluilmapiiriä vahvistaen hyvää yhteishenkeä oppilaiden välille. Tukioppilas voi toimia ryhmän vaikuttajan ja ohjaajan roolissa, sekä ryhmän jäsenen roolissa. Tukioppilaat luovat myös myönteisiä vuorovaikutussuhteita ryhmän kesken ja pyrkivät ehkäisemään ryhmässä tapahtuvaa kiusaamista. Toiminnan vaikuttavuuden ja tavoitteellisuuden vuoksi tukioppilaiden tulee ensin itse ymmärtää miten toimia ryhmässä ja tietää erilaisista ryhmäilmiöistä, sillä tukioppilailla on tärkeä rooli vaikuttajina ryhmätoiminnan näkökulmasta katsottuna. Tukioppilaat rakentavat erilaisia normeja ja toimivat esikuvana nuoremmille oppilaille. Myös tässä tärkeässä toiminnassa onnistuakseen jokaisen tukioppilaan on hyvä ymmärtää ryhmäilmiöistä, sekä pystyä ymmärtämään ja tunnistamaan kouluyhteisön virallisia kuin myös epävirallisia normeja. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021.)

Tukioppilaan yhtenä tärkeänä tehtävänä on luoda ja ylläpitää koulussa hyvää ilmapiiriä ja lisätä viihtyvyyttä oppilaiden kesken. Toisena tärkeänä tehtävänä tukioppilaalla on hyvän ryhmähengen ylläpitäminen ja kiusaamisen ennaltaehkäisy. Tukioppilaan rooli on tärkeässä osassa kiusaamisen loppumisen kannalta. Tekojen ei tarvitse olla suuria, sillä pienimmilläänkin teoilla on paljon merkitystä

kiusaamisen torjumisessa. Kuulumisia kyselemällä, tervehtimisellä tai kutsumalla esimerkiksi peleihin ja leikkeihin mukaan, voi olla suuri vaikutus hyvän yhteishengen luomisen kannalta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2019.) Lisäksi tukioppilastoimintaan kuuluu tutorointi, toisiin tutustuttaminen, konfliktitilanteiden ratkaiseminen, kummiluokkatoiminta ja neuvojen antaminen, sekä ohjaaminen (Aho 2002, 28).

6 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä

Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä yläkoulun oppilaiden valmiuksia tunnistaa koulukiusaaminen ja lisätä tietoa sen ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta. Opinnäytetyön tehtävänä on tuottaa Kontiolahden koulun 7.–9.-luokkalaisille oppilaille suunnattu posterisarja.

7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

7.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi ammattikorkeakouluissa toteutettava opinnäytetyön toteutustapa. Se on työelämään suunnattu kehittämistyö, jonka tavoitteena on kehittää käytännön toimintaa, ohjeistusta, järjestämistä tai järjeistämistä. Toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa konkreettinen tuote, joka voi olla esimerkiksi kirja, tietopaketti, ohjeistus, tapahtuma, kehittämissuunnitelma, projekti tai poster. Lisäksi toiminnallisella opinnäytetyöllä on monia yhteisiä piirteitä. Tärkeintä työssä on tuoda selkeästi esille sen kaksiosaisuus, joka sisällyttää toiminnallisen osuuden eli produktin ja opinnäytetyöraportin eli prosessin dokumentoinnin ja arvioinnin. Raportissa tulee olla teoreettinen viitekehys, koska produktin eli tuotoksen tulee pohjautua ammattiteorialle ja sen tiedolle. (Pohjannoro & Taijala 2007, 15.)

Toiminnallisen opinnäytetyön edellytyksenä on tutkiva ja kehittävä ote, joka tulee esille perusteellisena valintana teoreettiselle lähestymistavalle. Se tulee näky-mään myös työn toteuttamisessa tehtyjen valintojen ja ratkaisujen perusteluina. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuksellisuus kohdistetaan toteutustapaan eli produktin sisällön käytettyihin keinoihin ja produktin toteutus- ja valmistustapoihin. (Pohjannoro & Taijala 2007,15.)

Hyvä toiminnallinen opinnäytetyö vaatii usein hyvän suunnitelman työn pohjalle. Suunnitelman merkitys korostuu sen selkeiden toimeksiantojen ja teettäjien ympärille. Toimintasuunnitelmassa tarkastellaan sen tarpeellisuutta ja sisältöä. Tehtävänä on selkeyttää itse tekijälle työn ideat ja sen tavoitteet, sekä kiteyttää työskentelytavat ja toteutusjärjestys. (Pohjannoro & Taijala, 2007, 16.)

Toimintasuunnitelmassa on pyrkimys vastata kolmeen kysymykseen, joita ovat ”miten tehdään”, ”mitä tehdään” ja ”miksi tehdään”. Ensisijainen merkitys toimintasuunnitelmaa tehtäessä on jäsenellä omaa työtä. Toisena merkittävänä tekijänä on, että omassa työssään kykenee johdonmukaiseen päättelyyn ja ideointiin. Kolmantena eli viimeisenä tekijänä on tärkeää toteuttaa työ oman suunnitelman mukaisesti. Sitoutuminen omaan työhönsä on toimintasuunnitelman ja sen toteutuksen tärkein osuus. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 26–27.)

7.2 Toimeksiantaja ja kohderyhmä

Opinnäytetyömme toimeksiantajana toimii Kontiolahden koulu. Kontiolahden koulussa on 7.–9. luokkalaisia oppilaita. Koulussa on kaiken kaikkiaan noin 650 oppilasta ja 80 henkilökunnan jäsentä. Luokkakoko vaihtelee 16–24 oppilaaseen ja luokkien lisäksi koulussa on erilaisia pienryhmiä, jotka ovat tarkoitettu oppimisen tukea tarvitseville oppilaille. Koulussa toimii aktiivisena oppilaskunta- ja tukioppilastoiminta, jonka tehtävinä on järjestää lukuvuoden aikana erilaisia tapahtumia, teemapäiviä ja tempauksia edistään viihtyvyyttä ja vaihtelua tavallisiin koulupäiviin. (Kontiolahden koulu 2021.)

Opinnäytetyömme kohderyhmänä toimii Kontiolahden koulun 7.–9. luokkalaiset oppilaat. Valitsimme kyseisen kohderyhmän työhömme, sillä tavoitteenamme on

lisätä oppilaiden valmiuksia tunnistaa koulukiusaaminen ja lisätä tietoutta sen eri muodoista. Lisäksi pyrkimyksenä on lisätä oppilaiden tietoutta koulukiusaamisesta, sen ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta.

Oppilaan jouduttua kiusaamisen kohteeksi, voi se vaikuttaa merkittävästi hänen kasvuunsa ja kehitykseen, sekä opiskelumotivaatioon ja yleiseen viihtyvyyteen koulussa. On tärkeä keskittyä kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja sen myönteisiin toimintatapoihin sekä tavoitteisiin. Oppilaiden hyvinvointia tukemalla ja ehkäisevällä toiminnalla voidaan välttää syrjimiseltä, tahalliselta häirinnältä ja vihapuheilta, sekä koulukiusaamisen muilta muodoilta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021.)

7.3 Posterin suunnittelu ja toteutus

Valitsimme toiminnallisen opinnäytetyön toteutustavaksi posterisarjan. Tieteelliset posterit ovat osana nykyaikaista tutkimusviestintää ja niitä käytetään erilaisissa yleisötilaisuuksissa, kokoontumisissa ja esittelyissä. Lisäksi posterit voivat olla yhtenä osana eri organisaatioiden tiedotustapaa, sekä toimia osana portfolioa. Posterit on yleistävä sisällön tiivistetty esitystapa. (Silén 2013.)

Hyvä produkti eli tuotos sisältää asian selkeyden ja sen ymmärrettävyyden. Asia on pystyttävä esittämään yksinkertaisesti ja selkeästi. Posterit on hyvä visuaalisten tulosten tarkastelun väline, jolla voidaan yhdistää visualisoinnin keinoja yksinkertaisella tavalla. Postereiden tarkoitus on jakaa tietoa ja tuoda uusia asioita esille. Posterin avulla saadaan jaettua tietoa suurellekin väkijoukolle. Hyvä posterit herättää katsojassa huomion kauempaakin ja sen tulee olla ytimekäs, sekä helposti luettavissa muutamassa minuutissa. (Silén 2013.)

Ensisijaisena kriteerinä posterille on sen käytettävyys kohderyhmässä ja käyttöympäristössä. Posterin sisällön tulee olla kohderyhmälle houkutteleva ja sopeva, sekä sen tulee tuottaa tarpeeksi tietoa kyseisestä aihealueesta. Lisäksi posterin tulisi perustua johdonmukaisuuteen ja sen tulisi olla selkeä ja yksinkertainen. (Vilkka & Airaksinen 2003, 53.)

Opinnäytetyössämme tuotettujen postereiden tarkoituksena oli lisätä oppilaiden valmiuksia tunnistaa koulukiusaaminen ja lisätä tietoa kiusaamisen eri muodoista, sen ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta. Jokaisessa kolmessa eri posterissa tarkoituksena oli rajata omat aiheet kokonaisuuden selkeyttämisen vuoksi. Ensimmäisessä posterissa käsitelimme kiusaamisen eri muotoja, ja tavoitteena oli herättää ajatuksia oppilaissa, millaisin eri tavoin kiusaaminen voi näkyä koulussa. Toisessa posterissa kerroimme kiusaamisen ennaltaehkäisystä ja sen lähtökohdista. Kolmannessa eli viimeisessä julisteessa kerroimme kiusaamiseen puuttumisesta ja miten tärkeä merkitys kyseisellä toiminnalla on.

Postereiden tiedon perustana toimi opinnäytetyössämme kirjoitettu ja tuotettu teoriapohja. Valitsimme postereissa käsiteltävät aiheet yhdessä toimeksiantajan kanssa. Pyrimme sisällyttämään kaikkiin postereihin myös toimeksiantajan ajatukset, ideat ja toiveet. Toteutimme posterit koulun toimintaperiaatteiden mukaisesti.

Teimme kolme osaisen posterisarjan Canva-ohjelmaa apuna käyttäen. Canva-ohjelmalla voidaan suunnitella ja luoda erilaisia mallipohjia eri alustoille ja töille. Käytimme postereiden tekemiseen Canva-ohjelmasta löytyviä valmiita mallipohjia, joiden avulla muokkasimme postereita omannäköiseksi opinnäytetyöhömme.

Toteutimme posterit suunnitelman mukaisesti käyttäen herättelevää, mutta samalla neutraalia värimaailmaa. Pyrimme valitsemaan postereihin kolme pääväriä. Väreillä pyrimme luomaan yhdenmukaisen katseita herättelevän kokonaisuuden. Valitsimme tumman sävyisen värin postereiden pohjaksi. Tekstien väriksi valikoituivat valkoinen ja keltainen, jotta ne erottuisivat selkeästi tummasta pohjasta. Ensimmäisessä julisteessa on taustalla henkilö tummiin vaatteisiin pukeutuneena ja hän istuu lattialla kyyryssä pitäen kasvojaan piilossa hupun alla. Kuva on otettu Canva-ohjelmasta. Kuvan synkkyys peilaa mielestämme hyvin todellisuutta siihen, miltä koulukiusaamisen uhriksi joutuminen voi näyttää. Toisessa ja kolmannessa julisteessa on taustalla sama kuva, jossa on kaksi kättä pitelemässä toisistaan kiinni. Kyseinen kuva on myös valittu Canva-ohjelmasta. Kuva valikoitui postereihin sen avun ja välittämisen tunteen vuoksi. Kuva tuo myös hyvin esille sen, kuinka tärkeää on ennaltaehkäistä ja puuttua koulukiusaamiseen.

Postereiden otsikoiden keltaisten värien oli tarkoitus herätellä katsojassa mielenkiintoa käsiteltävistä aiheista. Ensimmäisessä posterissa on kerrottu faktatietoa perustuen kiusaamisen eri muotoihin ja millä eri tavoin nämä voivat näyttäytyä koulumaailmassa. Toisessa ja kolmannessa posterissa käsitelimme ennaltaehkäisyä ja puuttumista. Teimme otsikoista lyhyet ja ytimekkäät, jotta katsojan mielenkiinto kiinnittyisi postereiden sisältöihin. Käytimme molemmissa postereissa neljää iskulausetta, jotka olivat lyhyitä ja helposti luettavissa muutamassa minuutissa. Lukijan mielenkiinto kyseiseen aiheeseen pysyisi näin ollen paremmin yllä. Pyrkimyksenä oli, että posterit luettaisiin kokonaan läpi. Postereiden visualisoinnin toteutimme yhdistelemällä tekstejä, jotka olivat yksikielisiä ja selkeitä, sekä käytimme kuvia ja graafisia elementtejä. Pyrimme saamaan lopulta kaikkien postereiden ulkomuodot ja tekstit sointumaan yhteen.

7.4 Posterin arviointi

Postereiden ensimmäisissä versioissa oli paljon tekstiä kiusaamisen eri muodoista, sen ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta. Lisäksi postereiden visuaalisessa puolessa oli joitakin puutteita. Jotta lopputuloksesta tulisi mahdollisimman selkeä, mielenkiintoinen ja hyödyllinen toimeksiantajalle ja kohderyhmän käyttöön, arviointia ja palautteen kysymistä suoritimme postereiden eri vaiheissa.

Postereiden ensimmäisistä versioista saimme palautetta opinnäytetyön ohjaajilta ja toimeksiantajalta. Heidän mielestään posterit olivat hyvin toteutettuja ja sisällöt pääasiassa hyviä. Posterit näyttivät heidän mielestään hienoilta. Ehdotuksena tuli, että sisällyttäisimme postereihin enemmän konkreettisuutta kohderyhmää varten. Lisäksi saimme heiltä korjausehdotuksina muuttaa postereiden joitakin lausemuotoja, kiinnittää huomiota muutamaa oikeinkirjoitukseen ja tiivistää joitakin lauseita lyhyempään muotoon.

Muutimme postereihin tekstien sisältöä saamamme palautteen pohjalta. Teimme tekstien sisällöistä tiiviimmät ja selkeämmät lukijan kiinnostuksen ylläpitämiseksi. Korjasimme muutamia lausemuotoja ja kiinnitimme huomiota oikeinkirjoitukseen. Muokkasimme lopuksi postereita konkreettisemmaksi kohderyhmää ajatellen.

Postereiden toisista versioista kysyimme arviota lähipiirissä olevilta aikuisilta, joilla oli kokemusta koulumaailmasta tai ylipäänsä nuorten kanssa työskentelemisestä. Kysyimme myös palautetta muutamalta nuorelta, jotka olivat yläasteikäisiä. Vapaamuotoista palautetta kysyimme tekstiviestitse postereiden ulkoasuihin ja sisältöihin liittyen, sekä niiden hyödynnettävyydestä kohderyhmän käyttöön. Saimme vastauksena seuraavanlaista palautetta, jotka ovat kirjoitettu suoran lainauksin alle.

”Hyvä ja selkeä, tekstien keltaiset värit erottuvat ensimmäisenä ja kiinnittävät huomion.”

”Puutu ja ehkäise otsikot kiinnittävät ensimmäisenä huomion, asian tärkeys tuotu hyvin esille.”

”Julisteiden yleisilme ja värit hyvät, nuorekas ilme. Hyvät ja tehokkaat taustakuvat. Otsikot/sloganit napakat ja iskevät. Ensimmäinen kertoo mitä on kiusaaminen ja kaksi seuraavaa mitä sille pitää tehdä. Tekstien fontti ja koko hyvä. Sopivasti tekstiä per juliste ja ydinasia löytyy.”

”Mielestäni posterit lisäsivät tietoutta koulukiusaamisen tunnistamisesta, ennaltaehkäisystä ja puuttumisesta. Posterit ovat hyödyllisiä ja sisältävät tärkeää tietoa oppilaille.”

”Koulukiusaaminen on ajankohtainen aihe ja minusta posterit lisäävät tärkeää tietoa kiusaamisen eri muodoista, ennaltaehkäisystä ja puuttumisesta.”

”Sain postereista hyödyllistä tietoa. Postereissa ydinasiat tulevat esille ja lisäävät tietoutta.”

”Postereita voisi hyödyntää muissakin kouluissa ja eri ikäisille lapsille ja nuorille.”

Palautteiden pohjalta postereihin ei tarvinnut tehdä enempää muutoksia. Lopuksi kuitenkin kävimme vielä jokaisen posterin erikseen läpi, ja teimme tarvittavia korjauksia. Muutimme fonttikokoa pienemmäksi, jotta kaikki tekstit ja lopussa oleva koulun logo mahtuisi paremmin esille. Lisäksi asettelimme postereiden tekstit

sellaisille pakoille, jotta lausemuodot olisivat loogisemmassa järjestyksessä ja ne olisivat selkeämmin luettavissa.

Saamamme palautteen pohjalta posterit lisäsivät tietoutta koulukiusaamisesta, sen ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta. Posterit olivat hyödyllisiä kohde-ryhmälle. Lisäksi postereita voisi hyödyntää myös jatkossa muissa kouluissa erikikäisille oppilaille.

Postereita suunniteltaessa haastavana tekijänä oli miettiä jokaiseen posteriin omat otsikot ja iskulauseet. Haasteena oli myös sisällön tiivistäminen, sillä käsiteltävät aihealueet olivat laajoja. Haasteena oli myös miettiä saamamme palautteen pohjalta lisää konkreettisia esimerkkejä oppilaille koulukiusaamisen ennaltaehkäisemisestä. Prosessin edetessä postereiden työstämisessä tapahtui kehitystä ja olemme molemmat tyytyväisiä lopputulokseen. Pyrimme luomaan postereista suunnitelman mukaiset, selkeät ja mielenkiintoa herättävät kokonaisuudet.

8 Pohdinta

8.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen lähtökohtana on ihmisarvon kunnioittaminen. Tutkimusta tehtäessä on tarkoituksena kunnioittaa niitä, jotka aikovat osallistua tutkimukseen ja heillä tulee olla mahdollisuus päättää haluavatko osallistua vai eivät. Lisäksi on tärkeää selvittää, miten osallistujien suostumukset hankitaan, sekä millaista tietoa ja millaisia riskejä kuuluu heidän osallistumiseensa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 25.)

Eettisesti kestäviä tiedon- ja arviointikeruumenetelmiä käytetään opinnäytetyössä. Tutkimuksessa noudatetaan kolmea tiedeyhteisön toimintatapaa, joita ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus. Näitä toimintatapoja käytetään tulosten esittämisessä ja tallentamisessa, sekä tutkimuksen ja tulosten arvioimisessa. Työssä tulee kunnioittaa muita tekijöitä ja viitata heidän julkaisuihinsa

asianmukaisella tavalla. Sillä tavoin heidän saavutuksilleen kuuluva arvo ja merkitys säilyvät. Eettinen ennakoarviointi tulee työstä tehdä ja tarvittavat tutkimusluvut hankkia. Myös velvollisuudet ja vastuut tulee sopia etukäteen. (Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta 2012, 6.) Ensimmäinen ratkaisu eettisestä näkökulmasta tehdään valitsemalla aihe ja perustellaan sen tarpeellisuus ja hyödyllisyys. Työn eettisyyttä pohditaan kohderyhmän kannalta ja sen vaikutuksia kohderyhmälle. Sosiaaliset, emotionaaliset ja fyysiset tekijät voivat olla kohderyhmälle haitaksi, jonka vuoksi nämä riskit tulee minimoida, sekä käydä läpi ennen työn aloittamista. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 218.)

Työn luotettavuutta arvioidaan toiminnallisessa opinnäytetyössä laadullisen tutkimuksen arviointikriteerien pohjalta. Arviointikriteereihin sisältyvät tutkimusraportin selkeys, metodien kohdallisuus ja hyvä tutkimuskäytäntö, sekä analyyttinen tarkkuus, teoreettinen yhdistäminen, metodologinen yhtäpitävyys ja hyvä relevanssi. Laadullista tutkimusta tulee raportoida niin selkeästi, että lukija saa ymmärrettävän käsityksen tapahtumasta. Tutkimusmetodien käytössä on noudatettava hyvää tutkimuskäytäntöä, eli onko aihe perusteltu ja raportoitu huolellisesti. Analyyttisessä tarkkuudessa tulee huomioida yhdenmukaisuus ja vertailukelpoisuus lähteissä, sekä teemojen johdonmukaisuus, tutkimustehtävään vastaaminen, johtopäätöksien perusteleminen ja tulosten pohtiminen. Teoriaosuus työssä tulee olla looginen, refleктоiva ja selkeästi ilmaistu sopien aiempaan toimintaan. Metodologisen ja hyvän relevanssin avulla lukija pystyy tunnistamaan ilmiöt ja niiden teoreettisen merkityksen työssä. Työn tulee olla sovellettavissa jatkotutkimuksille. (Tuomi & Sarajärvi 2008, 184–186.)

Luotettavuutta tutkimuksessa lisää kirjoittajan kriittisyys, joka tarkoittaa sitä, että kirjoittaja on valmis korjaamaan omia menettelyjään ja väitteitään. Kirjoittaja pyrkii arvioimaan tutkimustyötään eri vaiheissa ja pystyy ymmärtämään saamansa tulokset ehdollisiksi, jotka pystytään myöhemmin kumoamaan. Lisäksi kirjoittajan tulee osata perustella hänen esittämänsä väittämät. (Hirsjärvi ym. 2009, 22.) Laadullisessa tutkimusmenetelmässä käytetään luotettavaa ja ennalta tutkittua tietoa. Aineistoa voidaan käyttää lähteenä kerätyn tiedon pohjalta toiminnallisessa opinnäytetyössä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63–64.)

Opinnäytetyömme on toteutettu luotettavuuden kriteerien pohjalta ja eettisiä periaatteita kunnioittaen. Tiedonkeruu vaiheessa olemme pyrkineet käyttämään monipuolisesti erilaisia tuoreita ja luotettavia tutkimuksia. Monissa käyttämissämme lähteissä kirjoittajina on tutkijoita, jotka ovat tehneet koulukiusaamiseen liittyviä tutkimuksia ja julkaisuja. Lähdeviitteitä on käytetty asianmukaisesti, sillä on tärkeää tuoda esille alkuperäinen kirjoittaja. Koulukiusaaminen on aiheena ajankohtainen ja tärkeä, joten tämä opinnäytetyö on hyödyllinen ja tarpeellinen.

Palautetta olemme pyytäneet produktista ja säilyttäneet anonymiteetin vastaajien kesken. Palautteen ansiosta olemme saaneet työmme lopputuloksesta kohderyhmälle sopivan ja tarpeellisen. Opinnäytetyötä tehdessä hyödynsimme ohjaustunteja sekä toimeksiantajan toiveita etenkin postereihin liittyen. Opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa olemme arvioineet omaa työtämme ja työskentelyämme. Lisäksi olemme tarkastelleet työtämme kriittisesti ja pyrkineet tarkastelemaan aihetta asianmukaisesti. Aiheemme on tarkasti rajattu ja olemme pyrkineet sisällyttämään aiheen sen mukaisesti. Nämä edellä mainitut asiat tuovat työllemme lisää luotettavuutta.

8.2 Tuotoksen tarkastelu

Koulukiusaaminen on aiheena hyvin tärkeä ja ajankohtainen, josta tulisi puhua yhä enemmän lasten ja nuorten keskuudessa. Koulukiusaamiseen pitäisi pystyä puuttumaan jo sen varhaisessa vaiheessa, jotta kiusaamisesta aiheutuva kierre saataisiin loppumaan. Ennaltaehkäisevällä toiminnalla sekä varhaisella puuttumisella edesautetaan, ettei kiusaamista pääsisi tapahtumaan koulumaailmassa. Molempien mielenkiinto koulukiusaamisen tunnistamiseen, sen ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumiseen muodosti opinnäytetyöllemme lopullisen teeman. Aihe oli tärkeä tuoda esille, sillä koulukiusaaminen voi vaikuttaa heikentävästi lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä kehitykseen.

Toteutimme tiedonhakua opinnäytetyössämme systemaattisesti eri tietokantoja hyödyntäen. Näitä tietokantoja olivat esimerkiksi Medic, Google, Duodecim, PubMed ja Finna. Hakusanoina käytimme esimerkiksi school bullying, school bullying, intervene, prevention, the impact of school bullying, kiusaamisen eri

muodot, ennaltaehkäisy, puuttuminen, syrjiminen ja eristäminen. Koulukiusaamisesta löytyi paljon eri tutkimuksia ja artikkeleja, joita pystyimme hyödyntämään työssämme.

Opinnäytetyömme teoriaa on pohjattu tutkittuun tietoon. Postereissa käsiteltävät teemat liittyivät koulukiusaamisen tunnistamiseen, sen ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumiseen. Työ oli hyvä toteuttaa työparin kanssa, sillä koulukiusaaminen on aiheena laaja ja yhdessä oli helpompi jäsenellä sekä pohtia työn toteutusta. Yhdessä ideointi ja ajatusten vaihtaminen koettiin tärkeäksi ja hyödylliseksi koko prosessin ajan. Työparin tuki auttoi jaksamaan koko opinnäytetyöprosessin työstämisessä.

8.3 Opinnäytetyön prosessi ja ammatillinen kasvu

Opinnäytetyö on ammattikorkeakouluissa tehtävä työ, joka tukee samalla ammatillista kasvua ja kehitystä. Päätimme tehdä työn yhdessä ja aloitimme opinnäytetyön prosessin marraskuussa 2020. Aluksi mietimme erilaisia aiheita, jotka kiinnostaisivat molempia. Lähtökohtana oli löytää sellainen aihe, mistä olisi mielekästä etsiä tietoa ja mielenkiinto pysyisi yllä aiheesta kirjoittaessa. Tutustuimme yhdessä erilaisiin opinnäytetöihin, joita löytyi Theseuksesta, sekä selasimme erilaisia tutkimuksia läpi. Kummankin mielenkiinto kohdistui nuoriin ja heidän hyvinvointiinsa kouluissa. Aluksi tutustuimme tutkimuksiin ja artikkeleihin liittyen nuorten hyvinvointiin ja jaksamiseen. Huomasimme monessa tekstissä koulukiusaamisen nousevan esille ja millaisena ilmiönä se näkyy koulumaailmassa. Mielenkiintomme heräsi koulukiusaamiseen ja etenkin kiusaamisen tunnistamiseen, sen ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumiseen.

Opinnäytetyön kirjoittaminen alkoi, kun Kontiolahden koulu osoitti kiinnostuksensa opinnäytetyön aihetta kohtaan. Sen myötä saimme toimeksiantajan opinnäytetyöllemme. Aihe oli heille ajankohtainen ja tarpeellinen. Prosessin alussa päätimme yhdessä, että teemme opinnäytetyön laadullista menetelmää käyttäen. Suunnitelmana oli haastatella koulun tukioppilaita ja saada heiltä tietoa, kuinka he omalla toiminnallaan voisivat ennaltaehkäistä koulukiusaamista. Toimeksiantajan kanssa päätimme, että teemme haastattelut, joiden avulla saamme

tukioppilaiden näkemyksiä aiheesta. Emme kuitenkaan saaneet tarpeeksi osallistujia haastatteluihin, jotta olisimme voineet tehdä työn laadullisella menetelmällä.

Tämän jälkeen sovimme uudestaan yhdessä toimeksiantajamme kanssa, että teemme opinnäytetyöhön kuuluvan tuotoksen posterina, joka oli suunnattu koulun kaikille 7.–9. luokkalaisille oppilaille. Tämän myötä opinnäytetyöprosessi muuttui toiminnalliseksi ja käytimme kyseistä menetelmää työssämme. Prosessin aikana olimme useaan kertaan yhteydessä toimeksiantajaan liittyen opinnäytetyömme suunnitelmaan, toteutukseen ja aikatauluihin. Prosessin aikana saimme heiltä palautetta ja mielipiteitä postereihin liittyen. Näiden pohjalta saimme postereista tehtyä kohderyhmälle sopivan ja luomaan niistä koulun toimintaperiaatteiden mukaiset.

Opinnäytetyön ohjauksia oli prosessin aikana useita. Ohjaukset auttoivat viemään opinnäytetyötä eteenpäin saamamme palautteen pohjalta. Prosessin aikana haastavaa oli saada sovittua yhteistä kirjoitusaikaa, sillä muita opintojaksoja oli samaan aikaan käynnissä. Tavoitteenamme oli pääsääntöisesti kirjoittaa työtä yhdessä, mutta joskus jouduimme käyttämään etäyhteyksiä ja jakamaan yhteisiä kirjoitettavia osuuksia aikataulutusten takia. Työparin kanssa ajatusten vaihtaminen, suunnitteleminen ja ideointi koettiin tärkeänä osana koko prosessia. Toisen tuki ja läsnäolo koettiin merkittäväksi voimavaraksi prosessin eri vaiheissa.

Ammatillista kasvua tapahtui koko prosessin ajan. Opinnäytetyön alussa meillä oli jonkinlainen käsitys kiusaamisen tunnistamisesta, ennaltaehkäisystä ja puuttumisesta. Prosessin edetessä tietotaitomme kehittyi ja syveni, sekä lopulta koko aiheesta muodostui selkeä kokonaisuus. Kokonaisuuden hahmottumisen jälkeen molemmille muodostui selkeät lähtökohdat tiedon hankkimiselle ja teorian kirjoittamiselle. Postereiden tekeminen oli hyvä vastapaino teorian kirjoittamiselle, sillä niitä tehdessä, sai käyttää luovuutta ja pääsi suunnittelemaan mielekästä, sekä omannäköistä kokonaisuutta.

Kokonaisuudessaan ammatillista kasvua tapahtui teorian kirjoittamisen, tiedon etsimisen ja sen esille tuomisen aikana, sekä pääsimme vahvistamaan ja

kehittämään omaan luovaa puoltamme postereita suunniteltaessa sekä niitä toteuttaessa. Opinnäytetyön prosessin aikana huomasimme, miten tärkeää on saada ennaltaehkäistä koulukiusaamista ja miten tärkeää siihen on pyrkiä puuttumaan sen varhaisessa vaiheessa. Lisäksi prosessin edetessä pohdimme myös omaa osuuttamme tulevana hoitotyön ammattilaisina, miten me voimme edesauttaa ja ennaltaehkäistä kiusaamistilanteita ja niiden kauaskantoisia seurauksia, varisinkin lasten ja nuorten kohdalla.

8.4 Hyödynnettävyys ja jatkokehitysmahdollisuudet

Koulukiusaaminen vaikuttaa niin kiusatun kuin kiusaajan elämään kauaskantoisesti ja seuraukset voivat olla vakavia. Tämän vuoksi kyseisestä aiheesta olisi tärkeä puhua ja lisätä enemmän tietoa eri-ikäisille lapsille ja nuorille. Opinnäytetyötämme ja sen aiheen tärkeyttä pystyy hyödyntämään jatkossa eri kouluissa, kuten esimerkiksi ala-asteella, toisen asteen koulutuksissa ja korkeakouluissa. Opinnäytetyöstämme saadaan lisää hyödyllistä tietoa koulukiusaamisen tunnistamisesta, sen ennaltaehkäisystä ja siihen puuttumisesta. Postereita voidaan hyödyntää jatkossa esimerkiksi kiusaamisen vastaisessa toiminnassa ja siihen liittyvissä erilaisissa kampanjoissa.

Opinnäytetyön jatkokehitysmahdollisuutena työtä voisi jatkaa kouluterveydenhoitajan näkökulmasta, kuten esimerkiksi millainen ennaltaehkäisevä rooli tai työnkuva terveydenhoitajalla on koulukiusaamiseen, sen ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumiseen. Lisäksi opinnäytetyötä voisi jatkossa kehittää eteenpäin laatimalla kyselytutkimuksen koulukiusaamisesta. Kyselytutkimuksella voisi selvittää millaisin eri tavoin kiusaamista pyritään ennaltaehkäisemään ja miten siihen puututaan eri kouluissa. Kyselytutkimuksella voitaisiin myös selvittää, kuinka paljon Suomen eri kouluissa tapahtuu kiusaamista, sekä miten kiusaamista havaitaan tai miten se näkyy jokapäiväisessä koulunkäynnissä oppilaiden välillä. Opinnäytetyötä pystyy myös jatkamaan tuoden enemmän esille ennaltaehkäisyn ja puuttumisen keinoja, sekä tuomalla esille niiden konkreettisuutta ja lisäämällä näiden näkyvyyttä vielä enemmän kouluympäristössä.

Lähteet

- Aho S. 2002. Vertaistuki koulukiusaamistilanteissa. Tukioppilaiden käsityksiä mahdollisuuksistaan vaikuttaa kiusaamisongelmaan. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Pro gradu- tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/11298/1/G0000085.pdf>. 29.7.2021.
- Alahti E., Ekdahl E., Heikkinen J. & Pesonen L. 2020. Koulukiusaaminen peruskouluissa. Ala- ja yläkoulun näkemyksiä koulukiusaamisesta ja siitä ilmoittamisesta. Oulun ammattikorkeakoulu. Hoitotyön tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/339884/Alahti_Elina_Ekdahl_Erika_Heikkinen_Jenni_Pesonen_Laura.pdf?sequence=2&isAllowed=y. 17.11.2020.
- Finlex. 2018. Suomen perustuslaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. 10.3.2021.
- Francke L., Haanpää S., Lahtinen M. & Laitinen K. 2020. Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kiusaamisen_vastainen_tyo_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf. 19.1.2021.
- Gellin M. 2019. Restoratiivinen lähestymistapa ja sovittelu peruskoulukontekstissa. Kohti eheyttävän kohtaamisen toimintakulttuuria. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Akateeminen väitöskirja. https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63950/Gellin_Maija.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 16.4.2021.
- Haarnio H. & Hänninen H. 2019. ”Jotten itse joutuisi ’Nössöjen kerhoon’”. Koulukiusaamisen syyt ja puuttuminen kiusaajien kertomana. Turun yliopisto. Kasvatustiede. Pro gradu -tutkielma. https://www.utu-pub.fi/bitstream/handle/10024/147219/Opiskelija1Haarnio_Hanna_Opiskelija2Hanninen_Heidi_opinnayte.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 26.11.2020.
- Hamarus P. 2008. Koulukiusaaminen – Huomaa, puutu, ehkäise. Päivi Hamarus ja Kotimaa- Yhtiöt Oy, kirjapaja. Helsinki. 22.3.2021.
- Hiltunen V., Hyytiäinen M., Lindroos S. & Matero M. 2015. Koulukiusaaminen. Koulukäynninohjaajan käsikirja. Helsinki: Sanomapro. 22.3.2021.
- Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi. 30.8.2021.
- Huhtala S. & Pöllänen T. 2009. Lainsäädäntö koulukiusaamisen ehkäisijänä. Saimaan ammattikorkeakoulu. Liiketalouden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/6387/Koulukiusaaminen.pdf.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. 21.1.2021.
- Höistad G. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Kirjapaja Oy. Helsinki. 22.3.2021.
- Hökkä H., Lampinen R. & Vähä R. 2014. Yläkouluikäisten kiusaamisen ja väkivallan kokemukset. Oulun ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/80282/Hokka_Hanna.pdf?sequence=1. 15.8.2021.
- Juopperi M. 2013. Tyttöjen välinen koulukiusaaminen. Keinoja siihen puuttumiseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

- https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64198/Juopperi_Maria.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 7.12.2020.
- Järvenoja M. 2012. Koulukiusaaminen. Koulutus koulukiusaamisen ehkäisemiseksi. Centria ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/51153/jarvenoja_marko.pdf?sequence=1. 24.11.2020.
- Juopperi M. 2013. Tyttöjen välinen koulukiusaaminen. Keinoja siihen puuttumiseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64198/Juopperi_Maria.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 7.12.2020.
- Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 3. Uudistettu painos.
- Kirves L. & Stoor-Grenner M. 2020. Kiusaavatko pienetkin lapset? Kiusaamisen ehkäisy alle kouluikäisten lasten parissa -hankkeen raportti. Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Folkhälsan. Helsinki. 7.12.2020
- KiVa-koulu. 2021. Kiusaamisen ehkäisyn ja siihen puuttumisen lähtökohdat. Miksi kiusaaminen pitää määritellä? <https://www.kiva-koulu.fi/uploads/2020/08/3446a8cf-avain-kivaan-kouluun.pdf>. 24.11.2020.
- Koistinen E. 2012. Koulukiusaaminen – Miten opettajan tulisi oppilaiden näkökulmasta siihen puuttua? Tampereen yliopisto. Luokanopettajan koulutus. Pro gradu- tutkielma. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/83508/gradu05863.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 24.11.2020.
- Kontiolahden koulu. 2021. <https://www.kontiolahti.fi/kontiolahden-koulu>. 21.1.2021.
- Korhonen K. 2017. Opettaja oppilaan kiusaajana. Kiusattujen ja kiusaamista sivustaseuranneiden käsityksiä ja kokemuksia vertaisraajat ylittävästä kiusaamisesta. Itä-Suomen Yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/18130/urn_nbn_fi_uef-20170638.pdf?sequence=-1&isAllowed=y. 24.11.2020.
- Korja S. & Vanhala T. 2013. Kiva Koulu- Ohjelmaan kuuluvien Kankaan koulun ja Kaunisnurmen koulun kolmasluokkalaisten mielipiteitä ja kokemuksia kiusaamisesta. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/58746/korja_siina_vanhala_tanja.pdf?sequence=1. 10.3.2021.
- Koskela P. 2011. Kouluterveydenhoitajan rooli koulukiusaamisen vastaisessa työssä. Vaasan ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/31164/pauliina_koskela.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 21.4.2021.
- Lastenmielenterveystalo. 2021. Psykosomaattiset häiriöt. https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/muut_hairiot_ja_ongelmat/Pages/psykosomaattiset_hairiot.aspx. 15.8.2021.
- Laitinen K., Haanpää S., Francke L. & Lahtinen M. 2020. Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa. Oppaat ja käsikirjat 2020:3a.

- Opetushallitus. Grano Oy. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kiusaamisen_vastainen_tyo_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf. 16.6.2021.
- Laitila M. & Setälä L. 2016. Nettikiusaaminen ilmiönä 8. -luokkalaisten keskuudessa. Laurea ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/108127/Nettikiusaaminen%20ilmiona%208.%20luokkalaisten%20keskuudessa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 18.2.2021.
- Laitinen K., Haanpää S., Francke L. & Lahtinen M. 2020. Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa. Oppaat ja käsikirjat 2020:3a. Opetushallitus. Grano Oy. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kiusaamisen_vastainen_tyo_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf. 16.6.2021.
- Lipsanen A. 2018. Kokemuksia kiusaamisesta, sen vaikutuksista sekä kiusaamisessa ilmenevistä rikosten tunnusmerkeistä. Karelia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <https://core.ac.uk/download/pdf/161423571.pdf>. 28.3.2021.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2021. Kuka kiusaa, ketä kiusataan? <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/kiusaaminen/kuka-kiusaa-keta-kiusataan/>. 7.4.2021.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2010. Tukioppilaan toimintaopas. <https://cdn.mll.fi/prod/2017/06/30085139/Tukioppilaan-toimintaopas.pdf>. 11.11.2020.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016. Kiusaamisen ehkäiseminen. Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaalit. <https://cdn.mll.fi/prod/2017/09/14114345/NT-Tukioppilaiden-opasKiusaamisenEhkaiseminen.pdf>. 11.11.2020.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2019. Kiusaaminen. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/kiusaaminen/>. 11.11.2020.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2011. Ei nettikiusaamiselle! Opetusmateriaali 4.-6.-luokille. <https://dzmdrer-wmq2zx.cloudfront.net/prod/2017/06/30141754/Ei-nettikiusaamiselle-Opetusmateriaali-4.-6.-luokille.pdf>. 3.3.2021.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2021. Nettikiusaaminen. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/hyvinvointia-digiajassa/nettikiusaaminen/>. 15.1.2020.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2021. Kiusaamisen ehkäiseminen. <https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/kiusaamisen-ehkaiseminen/>. 27.4.2021.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2021. Kiusaamisen seuraukset. <https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/kiusaamisen-ehkaiseminen/kiusaamisen-seuraukset/>. 7.4.2021.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2021. Ryhmäyttäminen tukioppilastoiminnassa. <https://www.mll.fi/ammattilaisille/kouluille-ja-oppilaitoksille/tukioppilastoiminta/ryhmayttaminen-tukioppilastoiminnassa/>. 28.10.2021.
- Mäntylä N., Kivelä J., Ollila S. & Perttola L. 2013. Pelastakaa koulukiusattu! – koulun vastuu, puuttumisen muodot ja ongelmat oikeudellisessa tarkastelussa. Vammalan Kirjapaino Oy. Sastamala.

- Naistenlinja. 2021. Henkinen väkivalta. <https://naistenlinja.fi/henkinen-vakivalta/>. 10.7.2021.
- Opetushallitus. 2020. Uusi opas auttaa kouluja ja oppilaitoksia kiusaamisen vastaisessa työssä. <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2020/uusi-opas-auttaa-kouluja-ja-oppilaitoksia-kiusaamisen-vastaisessa-tyossa>. 15.4.2021.
- Padatsu P. 2020. Oppilaiden ajatuksia kiusaamisesta ja siihen puuttumisesta. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Opettajankoulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/67728/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-202002041981.pdf>. 15.4.2021.
- Pohjannoro H. & Taijala B. 2007. Näkökulmia toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Tampereen ammattikorkeakoulu. Opettajakoulutuksen kehittämissanke. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/8232/Pohjannoro.Hannu.Taijala.Beata.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. 29.4.2021.
- Pukkila. KiVa-koulu. 2021. Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Kiusaamisen roolit. <https://peda.net/pukkila/kiva-koulu2>. 22.3.2021.
- Salmivalli C. 2003. Koulukiusaamiseen puuttuminen. – kohti tehokkaita toimintamalleja. PS-Kustannus. Turku. 22.3.2021.
- Salmivalli C. 2010. Koulukiusaamiseen puuttuminen. – kohti tehokkaita toimintamalleja. PS-Kustannus. Turku. 22.3.2021.
- Salmivalli C., Poskiparta E. & KiVa Koulu -työryhmä. 2018. Osa 1: Avain KiVaan Kouluun. <https://www.kivakoulu.fi/uploads/2020/08/3446a8cfa-vain-kivaan-kouluun.pdf>. 20.11.2020.
- Silén S. 2013. Tieteellinen poster. Jyväskylän yliopisto. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/tvt/tiedonvisualisointi/POSTERIluento%20ilman%20kuvia.pdf>. 29.4.2021.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Sekä koulukiusaajat että kiusatut kokevat muita vähemmän osallisuutta. <https://thl.fi/fi/-/seka-koulukiusaajattetta-kiusatut-kokevat-muita-vahemman-osallisuutta>. 25.3.2021.
- Tikkanen J. 2017. Miniverso – työmenetelmän käyttöönotto Herukka-Vaapukka päivähoitoyksikössä. ”Ajatus siitä, että lapsi omistaa riidan, joten hänen kuuluu myös olla osallisena ratkaisun etsimisessä”. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. <https://core.ac.uk/download/pdf/84794221.pdf>. 16.4.2021.
- Toivanen T. 2015. Koulukiusaaminen oppilaiden silmin – Kiusaamisen yleisyys, ilmenemisen muodot ja yhteys kouluvihtyvyyteen. Oulun yliopisto. Luokanopettajan koulutus. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201509121997.pdf>. 24.11.2020.
- Tuomi J. & Sarajärvi A. 2008. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelulautakunta. 2012. Ohje – Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. 30.8.2021
- VERSO-ohjelma. 2021. Sovittelutaitoja ja kohtaamisen kulttuuria. <https://sovitelu.com/vertaissovittelu/>. 6.4.2021.
- Verso – Vertaissovittelu. 2021. Vertaissovittelua kouluille, ammattioppilaitoksille, oppimisyhteisöihin. <https://sovitelu.com/vertaissovittelu/koulutukset/verso-koulutukset/>. 27.4.2021.

Vilkka H. & Airaksinen T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Posteri 1 – Kiusaamisen eri muotoja

Posteri 2 – Ehkäise.

**"KIVUSAAMINEN JA VÄKIVALLAN ENNALTAEHKÄISEMINEN ON
JOKAISEN VELVOLLISUUS,
SILLÄ JOKAISELLA LAPSELLA JA NUORELLA ON OIKEUS
TURVALLISEEN OPPIMISYMPÄRISTÖÖN."**

**"OMALLA TOIMINNALLASI VOIT VAIKUTTA
ENNALTAEHKÄISEVÄSTI
KIVUSAAMISEEN JA
KIVUSAAMISTILANTEIDEN SYNTYMISEEN."**

EHKÄISE.

**"ENNALTAEHKÄISEVÄNÄ LÄHTÖKOHTANA ON LUODA
KOULUUN TOIMINTAKULTTUURI JA ILMAPIIRI,
JOSSA MINKÄÄNLAINEN LOUKKAAVA KOHTELU TOISTA
KOHTAAN EI OLE HYVÄKSYTTÄVÄÄ."**

**"ENNALTAEHKÄISEMÄLLÄ KIVUSAAMISTA,
EDES AVUTAT KOULUYHTEISÖÄ
SAAVUTTAMAAN TOIMIVAMMAN
YHTEISHENGEN."**

 Karelia
ammattikorkeakoulu

LÄHTEET: KÄHKÖNEN, J. & HÄYRINEN, S. 2021. KOULUKIVUSAAMISEN TUNNISTAMINEN; SEN ENNALTAEHKÄISY JA SIIHEN
PUUTTUMINEN – POSTERISARJA YLÄKOULULAISILLE. KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU. KUVAT: CANVA.

Posteri 3 – Puutu.

**"NOPEALLA JA TEHOKKAALLA
PUUTTUMISELLA VOIT ESTÄÄ KIVUSAAMISEN
JATKUMISEN."**

**"OLE ROHKEA JA KERRO OPETTAJALLE
TAI JOLLEKKIN AIKUISELLE,
JOS HAVAITSET
KIVUSAAMISTA TAPAHTUVAN."**

PUUTU.

**"VARHAISELLA PUUTTUMISELLA VOIT
PYSÄYTÄÄ KIVUSAAMISESTA
AIHEUTUVAN KIERTEEN."**

**"KOULUKIVUSAAMINEN VOI
JÄTTÄÄ IKUISET ARVET,
PUUTTUMALLA KIVUSAAMISEEN
TEET JOLLEKKIN ELINIKÄISEN
PALVELUKSEN."**

 Karelia
ammattikorkeakoulu

LÄHTEET: KÄHKÖNEN, J. & HÄYRINEN, S. 2021. KOULUKIVUSAAMISEN TUNNISTAMINEN, SEN ENNALTAEHKÄISY JA SIIHEN
PUUTTUMINEN – POSTERISARJA YLÄKOULULAISILLE. KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU. KUVAT: CANVA.